

projecte d'estudis
de
preparació
professional.
girona 1.926

per
PERE CORNELLÀ i ROCA

L'ensenyament tècnic —anomenat també ensenyament professional o de preparació professional— té els seus precedents al segle XVIII, amb l'expansió industrial occidental. A Catalunya, fins al segle XVIII, aquest tipus d'ensenyament anà a càrrec dels gremis i col·legis professionals. La preocupació pel foment de l'agricultura, de la indústria i del comerç i les necessitats sorgides de la ràpida industrialització ocasionaren que algunes institucions de caire general —la **Junta de Comerç de Barcelona**, les **societats econòmiques d'amics del país**— i iniciatives particulars patrocinessin càtedres i escoles per a l'estudi de les anomenades **ciències útils**.

Aquest ensenyament estigué sempre dificultat per la manca de subvencions ministerials. A mitjan segle XIX, l'estat intentà de fer-se càrrec —a mitges amb les **Diputacions**— de l'ensenyament tècnic a través dels **Instituts d'ensenyament mitjà** i la creació de noves escoles supeditades a aquests.

El 1868 el Govern retirà tots els crèits i només pogueren subsistir les Escoles que estaven patrocinades per les Diputacions provincials.

Entre les veus defensores de la necessitat d'aquests estudis hi trobem la de Giner de los Ríos i la **Institución Libre de la Enseñanza**. Giner de los Ríos convençut de la ineficàcia de l'ensenyament clàssic, mancat de preparació professional, manifestava que:

«El problema por excelencia de la clase media, como clase, en cuanto a su educación y preparación para la vida..., es quizá, ante todo, el de hacer compatible a sus hijos la carrera a que les lleva su particular inclinación con el aprendizaje rápido de un modo de vivir que los emancipe cuanto antes, alivie a sus familiares y les permita hacer sus estudios con solidez y sin premura (al contrario de lo que hoy sucede), libres de la angustia del cotidiano sustento» (1).

Al mateix temps Giner reconeixia que aquest no era solament un problema de l'estat espanyol sinó que:

«Verdad es que en muchos países, no sólo en el nuestro, la organización de las prácticas profesionales, en las más de las carreras, está casi en la infancia» (2).

Yvonne Turín (3) reconeix que la formació professional, a l'època que comentem, és una necessitat que es fa ineludible:

(1) Giner de los Ríos, Francisco: «Problemas de la Segunda Enseñanza», a **Boletín de la Institución Libre de Enseñanza** [1892], p. 193.

(2) Ibid., p. 155.

(3) Turín, Yvonne: **La educación y la escuela en España, de 1874 a 1902. Liberalismo y tradición**, Madrid, ed. Aguilar, p. 72.

«Es urgente que la enseñanza que sigue a la instrucción primaria prepare a sus alumnos a recibir una formación especializada», encara que això suposi una crisi greu «puesto que el objeto de la enseñanza secundaria había sido siempre, no sólo formar al hombre, sino preparar las élites».

A partir d'aquests pressupòsits s'entaula una àrdua polèmica entre les postures tradicionals i les postures reformistes al voltant de l'ensenyament secundari. Els reformistes plantegen les necessitats econòmiques de la societat, que li imposen una cultura més orientada cap a la tècnica que a l'humanisme imperant. Però els temors polítics d'aquesta mateixa societat són un fre a l'ensenyament tècnic. Com diu Turin (4), «La mayoría aceptaría la evolución científica, pero no quiere la evolución política».

Joaquín Costa aprofità el sotrac polític i econòmic del 1898 per palesar l'empobriment de l'equipament escolar, industrial i comercial d'Espanya. Durant un parell o tres d'anys es tingué la impressió que quelcom canviaria; però ràpidament es refredaren aquestes inquietuds innovadores. García Alix, des del Ministeri, intentà confeccionar una llei reformadora de l'ensenyament que substituís la **Ley Moyano**. Aquest intent no reeixí i quedà limitat a una sèrie de reformes que, ben aviat, quedaren sense efecte:

- Creació d'escoles elementals a càrrec dels patrons de fàbriques i tallers de més de 150 obrers. Davant les protestes dels patrons el Ministre els va prometre que el desenvolupament de la intel·ligència del personal compensaria la inversió feta.
- Tornar a instaurar el sistema d'escoles nocturnes per a adults. Classes que tindrien lloc en **Normals** i **Instituts** a càrrec dels municipis.
- Creació d'una Caixa especial del Ministeri que recolliria els diners que els municipis destinaven a l'ensenyament. Amb aquests diners el Ministeri pagaria el sou dels **Mestres**.

El diputat Vincenti, amb una estadística presentada al Congrés de Diputats de Madrid (Apèndix 1), **demostrava el fracàs de l'ensenyament tècnic**, que segons ell, «no ha dado ningún resultado porque no lo podía dar».

A Catalunya, a finals del segle XIX, s'inicià una renovació de l'ensenyament tècnic per part de les Diputacions, primer, i, més tard, de la **Mancomunitat**. Els dirigents de la **Mancomunitat**, convençuts que l'ensenyament professional constituïa el millor terreny de la seva política cultural, volgueren potenciar-lo i, a tal fi, establiren relacions cordials amb totes aquelles institucions

públiques i/o privades— que es dedicaven a la mateixa tasca. Durant el darrer trienni de la **Mancomunitat** (1920-23) les **Escoles Menors d'Arts i Oficis i Belles Arts**, de Palafrugell i Sant Feliu de Guixols, i les **Escoles Menors de Belles Arts** de la Bisbal, Llagostera, Puigcerdà i Olot foren traspassades als **Serveis de Cultura**; Galí i Campalans, en una visita que hi efectuaren, palesaven «la urgente necesidad de proceder a una profunda reorganización» (5) per tal d'«elevar la capacitat cultural, tècnica i artística i la formació general humana de les noves generacions, constituint centres d'educació complementària i **pre-professional orientats per llur futura conversió en Escoles Elementals del Treball**» (6).

A la ciutat de Girona, als anys vint, funcionava una **Escola de Preparació Professional i Belles Arts** que era subvencionada per l'Ajuntament de la ciutat. Aquesta escola, creada l'any 1790 pel Bisbe Lorenzana amb el nom d'**Escola de Dibuix**, havia restat agregada a l'**Institut de Segon Ensenyament** de Girona des de l'any 1859. L'any 1916 l'Ajuntament i la Diputació de Girona iniciaren, de comú acord, l'estudi d'un projecte d'**Escola d'Arts i Oficis**, el qual, dissortadament, no va reeixir (7).

Sota la Dictadura militar de Primo de Rivera, amb el tancament d'alguns centres i la destitució de professors catalanistes, s'inicià la decadència d'aquests estudis.

EL PROJECTE INICIAL (8)

Introducció

L'Ajuntament de Girona, presidit pel senyor Bassols, decidí —en sessió de 22 de juny del 1925— la reorganització de l'**Escola Municipal de Belles Arts**. Tot vingué arran de la Memòria, referent al curs 1924-25, redactada pels professors de l'**Escola**; en aquesta Memòria —tal com indica el **Diario de Gerona** de 24 de juny del 1925— es palesaven les greus desavinences entre la corporació municipal i el professorat de l'**Escola**. Per tal motiu la corporació municipal prengué l'acord de modificar substancialment el pla d'estudis vigent. Es procedí al nomenament d'una comissió que estudiaria la situació i organització de l'**Es-**

(5) Alberdi, Ramón: **La Formación Profesional en Barcelona**, Barcelona, ed. Don Bosco, p. 141.

(6) Article primer del Reglament aprovat pel Consell de Pedagogia de la Mancomunitat. Citat per Ramón Alberdi, op. cit., p. 141.

(7) Rahola, Carles: **La ciutat de Girona**, Barcelona, ed. Barcino, 1929, vol. II, ps. 11 i 12.

(8) «Proyecto de estudios de preparación profesional redactado por el Claustro de Profesores de la Normal de Maestros de esta Ciudad», documentació recollida en el lligall «Escuelas Normales», a l'Arxiu de la Diputació de Girona.

(4) Ibid., p. 72.

cola ahora que l'Ajuntament encarregava als professors de la **Normal de Mestres** —els quals en diferents ocasions havien insistit en la necessitat d'orientar aquesta Escola Municipal en un sentit professional i industrial— la confecció d'un projecte de reorganització de l'**Escola Municipal de Belles Arts** per al proper curs de 1925-26.

Els professors redactors del projecte manifestaven la necessitat d'ampliar la cultura de tots els ciutadans i intensificar els coneixements adquirits a l'escola primària, per tal que, aquells joves que no podien cursar estudis superiors, poguessin fer front a la seva activitat professional de manera digna.

Es reconeixia la manca d'una institució cultural que omplís el buit obert entre l'ensenyament primari i l'ensenyament superior; una institució educativa, de caràcter pràctic, que proporcionés al ciutadà les nocions fonamentals per poder exercir dignament la seva funció dins el concert social.

Els signants del projecte es lamentaven que «la necesidad de una tal institución se hace sentir más en provincias como la de Gerona, y muy particularmente en su capital en la que, excepto la escuela primaria, Instituto y Normales, no existe centro docente alguno que tenga por finalidad la enseñanza humanista, comercial e industrial; dándose el caso de que, no obstante un notorio afán por parte de la juventud que desearía instruirse para mejorar su condición en el trabajo, queden sin desarrollo y perfeccionamiento innúmeras posibilidades intelectuales, con gran perjuicio de la valoración cultural y aún económica de esta región».

Per tot això, i després d'un atent estudi de les necessitats i tendències de la vida econòmica de les comarques gironines, i amb l'afany de contribuir a la millora moral i intel·lectual de la joventut, redactaren el PROJECTE D'ESTUDIS DE PREPARACIÓ PROFESSIONAL, d'acord amb l'article 20 del Reglament de 6 d'octubre de 1925 per a l'aplicació de l'**Estatut d'Ensenyament Industrial** de 31 d'octubre de 1924.

Aquest projecte fou sotmès a la consideració de la **Diputació Provincial** i de l'**Ajuntament**.

El programa, els horaris i el professorat

Les assignatures del programa (vegeu Apèndix II) reflectien la importància que es donava a les matèries professionals enfront de les matèries tradicionals que s'ensenyaven a l'època a les escoles d'ensenyament primari i secundari. El programa era tot un intent de dotar als futurs estudiants d'aquells coneixements que l'escola pública no els havia facilitat. En una ciutat com Girona —on predominaven el comerç i la indústria sobre la resta d'activitats—, l'ensenyament de matèries tècniques professionals havia de potenciar, segons els autors del projecte d'estudis, el sector econòmic.

Les divuit assignatures del programa d'estudis —sis assignatures per curs— es podien dividir en dos grups fonamentals: «les matèries comercials» i les «matèries industrials»; l'**Aritmètica**, el **Càlcul mercantil**, la **Comptabilitat**, la **Llengua espanyola i composició**, el **Francès** (a primer i segon cursos), la **Llengua espanyola i redacció**, la **Geografia Comercial** i les **Nocions de Dret i Economia** serien les que correspondrien al primer grup; les **Nocions de Física**, la **Mecànica**, la **Química**, la **Tecnologia Industrial**, el **Dibuix industrial** (a primer i segon cursos), la **Geografia Industrial** i la **Higiene Industrial** correspondrien al segon grup; la **Geometria pràctica**, la **Història Natural** i la **Geografia Natural i Humana** servirien de complement als dos grups específics.

L'horari de classe (vegeu Apèndix III) començava a dos quarts de set de la tarda i finalitzava a dos quarts de nou; no era, evidentment, l'horari ideal, ja que en aquestes hores molts treballadors —que haurien desitjat assistir als cursos— estaven complint la jornada laboral. Aquest horari venia donat per les circumstàncies del Professorat de la **Normal** masculina —els quals, segons el projecte, serien els encarregats d'impartir l'ensenyament professional —que a dos quarts de set de la tarda finalitzava les classes de **Magisteri** i podia, conseqüentment, iniciar les tasques de la nova escola professional, a les mateixes aules de la **Normal** gironina. Quedava molt clar en el reglament que dit ensenyament professional no alteraria ni mínimament el règim oficial de la **Normal**.

L'ensenyament seria completament gratuït, encara que els alumnes pagarien deu pessetes de matrícula, les quals serien invertides en material fungible. Era desig del professorat que aquests estudis fossin un assaig que conduís a organitzar una futura **Escola Elemental del Treball**.

El professorat de l'**Escola Normal** masculina que signava el projecte era el següent: Cassià Costal i Marinello, encarregat des les classes de Dret, Economia i Francès; Joan Gomis i Llabias, el qual ensenyaria Nocions de Física, Història Natural, Mecànica, Química i Tecnologia; Manuel Xiberta i Roqueta, encarregat del Càlcul Mercantil, la Comptabilitat i el Dibuix Industrial; J. Font i Fargas, s'encarregaria de l'Aritmètica i Geometria pràctiques i d'Higiene Industrial; Ignasi-Enric Jordà i Caballé, impartiria les classes de Llengua espanyola, Composició i Redacció; i Miquel Santaló i Parvorell, encarregat de les assignatures de Geografia Natural i Humana, Geografia Comercial i Geografia industrial. Cada un d'aquests professors es feia càrrec d'aquelles matèries que estaven d'acord amb la seva titulació, excepte Font i Fargas que essent professor numerari d'**Història**, ensenyaria matèries completament diferents (abans relacionades).

El reglament intern

El reglament de règim intern d'aquests estudis, segons el projecte, es dividia en dos grans apartats: el que feia referència al professorat i el que feia referència a l'alumnat.

La totalitat dels professors encarregats de les classes integrarien el Claustre de l'escola professional. Un dels professors exerciria el càrrec de Director i un altre, el de Secretari. Ambdós càrrecs serien elegits per la Diputació de Girona, si aquesta acceptava de subvencionar l'escola. El Director representaria l'entitat en les relacions exteriors i convocaria i presidiria el claustre, alhora que vetllaria per tal que es complissin els acords presos en ell. El Secretari portaria la comptabilitat del centre, redactaria les actes del claustre, s'encarregaria dels llibres de matrícula de l'alumnat i estendria tots els documents oficials de l'entitat. Les reunions del claustre tindrien lloc una vegada al mes, com a mínim, en sessió ordinària i a petició de tres o més professors es convocaria claustre extraordinari. Els alumnes no tenien dret a representació en el claustre de l'escola.

Els alumnes, per a poder ingressar a l'escola, havien de reunir les condicions següents: ser majors de 12 anys, tenir el certificat d'haver cursat el primer ensenyament —o en el seu defecte aprovar l'examen d'ingrés—, ésser aprendents o obrers d'alguna fàbrica o taller, o bé dependents de comerç. En cap cas, no es feia referència al possible alumnat femení, pràcticament es descartava aquesta possibilitat.

L'assistència a les classes seria totalment obligatòria fins a l'extrem que, a les deu faltes no justificades, l'alumne podia ésser sancionat —a judici del professor— amb la pèrdua del curs. Es contemplava, també, en el reglament intern l'expulsió temporal i/o definitiva de l'alumne. Per passar de curs —el qual aniria del dia 1 d'octubre al 31 de maig— fóra requisit indispensable l'aprovació prèvia del claustre de professors. En finalitzar el tercer curs s'expediria un certificat acreditatiu d'haver cursat aquests estudis.

El finançament de l'escola

En el projecte presentat pels professors de l'**Escola Normal** es contemplava que l'escola de preparació professional havia d'ésser sostinguda econòmicament mitjançant les subvencions atorgades pels organismes oficials (del municipi, de la província o de l'Estat). Aquestes subvencions anirien destinades per a **gratificar** al professorat i per adquirir el material necessari de les diferents assignatures. El projecte determinava que, en cas que el patrocinador fos la Diputació provincial, aquesta determinaria les assignacions destinades al professorat i al material.

EL PROJECTE FINAL

La resposta de la Diputació provincial

El Ponent de la **Comissió de Cultura** de la Diputació, Martirià Butià, de conformitat amb l'acord de la **Comissió provincial de Cultura** i després d'una llarga reflexió sobre el tema (vegeu Apèndix IV) informà negativament al ple de la Diputació. Tot i reconeixent la necessitat dels estudis de preparació professional proposats pel «Claustre de professors de la Normal», (9) aconsellà que, d'acord amb la legislació vigent, la Diputació no es pot permetre el luxe de subvencionar dits estudis perquè això «no **re-leva**ria a la **Corporación provincial de la obligación de tener que fundar escuelas elementales e industriales y de las demás obligaciones que le imponen el Real decreto de 21 de octubre de 1924 y Reglamentos de 6 de octubre de 1925, 5 de julio de 1924 y 18 de junio de 1926**». Carles Rahola, membre de la Comissió provincial també signà aquest informe negatiu.

En la sessió del **Ple de la Diputació** del dia 15 d'octubre de 1926 s'examinà el dictamen del **Ponent de Cultura** i s'acceptà l'informe negatiu. De tota manera s'autoritza la Comissió de Presupostos perquè, al mateix temps que en el projecte de pressupost de l'any 1927, inclogués les quantitats corresponents per tal d'atendre les obligacions que marcava la legalitat vigent, pogués consignar una partida econòmica per subvencionar els estudis de preparació professional que intentava crear «el Claustre de Professors de la Normal» per si la Comissió permanent de la Diputació estimés —al seu dia— oportú de facilitar els mitjans econòmics necessaris per a la realització d'aquella obra cultural. Signava la resolució final el President de la Diputació, Onofre Pont.

Les modificacions al projecte original (10)

Els canvis que la Corporació municipal féu del projecte —i que, documentalment, no tenen justificació— el convertiren, a la pràctica, en un projecte nou (potser menys utòpic i econòmicament més rendible).

S'incorporaren al claustre de professors quatre de nous: A. Murtra Vilaplana, E. Solés Tor-

(9) Malgrat la referència continuada que es fa en la documentació consultada, cal aclarir que no era el Claustre de professors de la Normal que proposava el projecte sinó un grup solament de professors del Claustre. En el llibre d'actes de la Normal de Girona no hi figura cap acord de Claustre en tal sentit (llibre d'actes dels anys 1926 i 1927, a l'arxiu de la Secretaria de l'Escola Universitària de Formació del Professorat d'E.G.B.).

(10) Arxiu Històric Municipal. Carpeta 1897-1939. Exped. núms. XII.3, lligall núm. 4.

rent, J. Saurina Negre i M. Quer Reig, tots ells professors de **Dibuix** i sense res a veure amb la **Normal**. Es pretenia, segurament, evitar que només els professors de la **Normal** formessin part de l'**Escola Professional**.

El nombre d'assignatures fou rebaixat de divuit a vuit. Les **Nocions de Física i d'Història Natural**, el **Càlcul Mercantil**, la **Mecànica**, la **Química**, la **Tecnologia Industrial**, les **Nocions de Dret i d'Economia** i la **Higiene Industrial** foren suprimides. La Geografia Natural i Humana, la **Geografia Industrial** i la **Geografia Comercial** quedaren unificades en una sola assignatura, la **Iniciació Geogràfica**. S'introduí una de nova, la **Història de l'Art**. La resta quedà igual.

Es suprimiren 14 hores lectives: les 36 hores del projecte original foren rebaixades a 22. L'horari de classes es mantingué igual.

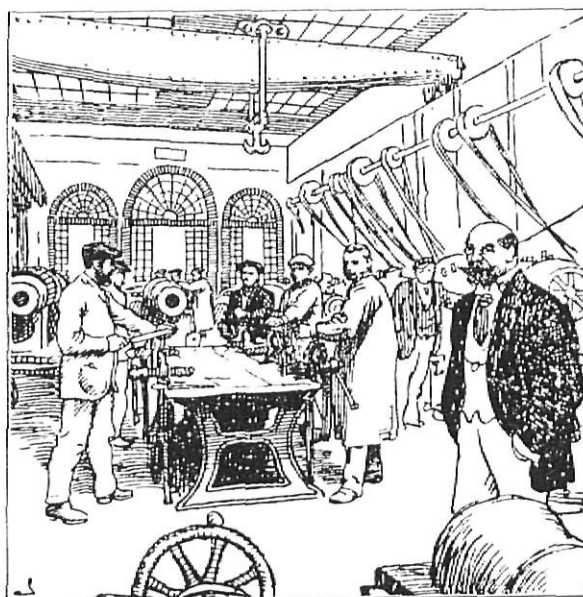
D'altres novetats o modificacions van ésser: la implantació del caràcter rotatiu de la Direcció de l'Escola, un professor diferent cada mes de curs. Quant als alumnes, es determinava que no podrien «en cap moment dirigir-se col·lectivament, de paraula ni per escrit, als seus superiors».

Reacció dels professors que redactaren el Projecte

Cassià Costal —director de l'**Escola Normal de Mestres**—, en un excel·lent article (11), compartit per la resta de professors que elaboraren el projecte, fa constar la seva desil·lusió per l'acord final de la Diputació (no hem trobat cap document que expliqui per què un projecte que fou encarregat per l'Ajuntament fou ofert primerament a la Diputació).

Immediatament després de la negativa de la Diputació, l'Ajuntament de Girona —encapçalat per Jaume Bartrina i Mas— incorpora l'esmentat projecte (amb importants modificacions) a l'**Escola Municipal de Belles Arts** a partir del curs 1927-28 (12).

Cassià Costal —que anteriorment ja havia publicat d'altres articles entorn d'aquesta qüestió (13)— fa una anàlisi de l'actuació de l'A-

“Los patronos, por su parte, han de tener buena disposición para dar facilidades al joven personal que desee instruirse y perfeccionarse. Piensen que un obrero o un dependiente que tenga una sólida cultura general se halla más predispuesto a especializarse en su ramo y a aumentar por tanto el volumen de su rendimiento”.
(Cassià Costal)

(11) «Sobre la Escuela Municipal de Bellas Artes y de Preparación Profesional» a «Suplemento Literario» de «El Autonomista», Girona, octubre de 1927, ps. 3-6.

(12) Ibid., p. 3. Aquesta Escola seguia funcionant als anys 30; **El Norte de Gerona** (segons referència del **Diario de Gerona**, 24-II-1930) parla de la incompatibilitat de J. Font i Fargas, Director de la «Escuela Municipal de Bellas Artes y de Preparación Profesional», pel fet d'ésser conseller de l'Ajuntament.

(13) Desembre de 1924 i juny de 1925, a **El Autonomista**, segons referència del mateix Costal a l'obra citada anteriorment.

jointament. Al llarg de la seva anàlisi es mostra decebut per les variacions introduïdes i es pregunta si l'Ajuntament aconseguirà de satisfer els desitjos dels alumnes, pares i societat gironina. Recomanava a les autoritats i centres docents que «han de hacer cuanto sea posible para llevar a cabo de una manera positiva el mejoramiento de esta juventud pujante, cuyo caudal de energías ha de ser encauzado éticamente hacia finalidades de fortaleza, de dignidad, de civismo, de humanismo» (14).

Costal acaba l'article dient que «ultra estas cosas de aspecto casi puramente ideológico, surgirán otras de carácter práctico que constituirán verdaderos problemas. Por ejemplo: la Escuela actual funciona desde las seis y media hasta las ocho y media; reconozcamos que, dadas nuestras costumbres, estas dos horas son las mejores para asegurar la asistencia del elemento obrero. Pero en Gerona tenemos muchos dependientes de comercio que trabajan hasta las ocho. Creemos que éstos tienen igualmente derecho a una educación post-escolar. ¿No podría organizarse alguna clase de diez a once de la noche? ¿No podrían los patronos conceder la última media hora a los dependientes y éstos asistir a las clases de la segunda hora de la Escuela?» (15).

Esto son sólo sugerencias. Sepa de todos modos la opinión gerundense que los Profesores estamos dispuestos a facilitar la solución de éste y de todos los problemas que se susciten,

incluso sacrificándonos un poco, a fin de que la juventud de Gerona, que es una materia prima excelente, pueda recibir la educación a que tiene derecho y pueda luego ella misma elevarse en el camino del perfeccionamiento de su trabajo profesional y de la dignificación de su personalidad integral» (16).

Consideracions finals

Creiem que l'Ajuntament de Girona va intentar organitzar —amb bona voluntat per la seva part— la formació professional en el moment històric menys propici per a fer-ho. En plena dictadura primoriverista van voler «resuscitar» les escoles de preparació professional que, uns anys enrera, tant havia potenciat la Mancomunitat de Catalunya, i que, en aquests moments —per la manca d'ajuts oficials—, anaven desapareixent o perdent el seu sentit primari de servei a les classes populars.

Finalment, els desitjos renovadors i el progrés social —quasibé utòpic aleshores— dels professors de la Normal (recordem a títol d'exemple que Miquel Santaló fou un destacat membre de l'Esquerra Republicana de Catalunya, als anys trenta, i Alcalde republicà de Girona; Cassià Costal, que arribà a ésser director de l'Escola Normal de la Generalitat durant la Segona República i milità en els rengles de la Unió Socialista de Catalunya) foren frenats per les limitades possibilitats econòmiques de l'Ajuntament gironí.

APÈNDIX I

Número de alumnos matriculados en 1901 - 1902

	Estudios de Bachillerato	Enseñanzas Técnicas			Obreros	Náutica	Estudios de aplicación
		Agricultura	Comercio	Magisterio			
Total España	20.727	251	547	279	1.715	177	779
Girona	185	3	7	6	—	—	—

(Informe presentat al Congrés de Diputats el 19 de novembre de 1901).

APÈNDIX II

Assignatures

1r. curs:

Aritmètica i Geometria pràctiques, Dibuix industrial, Llengua espanyola i composició, Nocions de Física i d'Història Natural, Geografia natural i humana i Francès.

2n. curs:

Dibuix industrial, Càlcul mercantil, Llengua espanyola i redacció de documents, Francès, Geografia industrial i Mecànica.

3r. curs:

Química, Geografia comercial, Tecnologia industrial, Comptabilitat, Nocions de Dret i d'Economia i Higiene industrial.

(14) Cassià Costal: op. cit., ps. 5-6.

(15) Aquesta crítica feta a l'horari de l'Escola patrocinada per l'Ajuntament no tenia raó d'ésser perquè l'horari del projecte presentat pels professors de la Normal era exactament el mateix.

(16) C. Costal; op. cit., p. 6.

APÈNDIX III

H O R A R I S

Dies	Curs	De 2/4 de 7 a 2/4 de 8	De 2/4 de 8 a 2/4 de 9
Dilluns i dimecres .	1r	Aritmètica i Geometria pràctiques	Nocions de Física i d'Història Natural
Dilluns i dimecres .	2n	Dibuix industrial	Geografia industrial
Dilluns i dimecres .	3r	Química	Comptabilitat
Dimarts i divendres .	1r	Dibuix industrial	Llengua espanyola i composició
Dimarts i divendres .	2n	Llengua espanyola i redacció de documents	Mecànica
Dimarts i divendres .	3r	Geografia comercial	Nocions de Dret i d'Economia
Dijous i dissabte .	1r	Geografia natural i humana	Francès
Dijous i dissabte .	2n	Francès	Càlcul mercantil
Dijous i dissabte .	3r	Higiene industrial	Tecnologia industrial

APÈNDIX IV

Dictamen de la Comissió de Cultura

El Ponente de la Comisión de Cultura que suscribe, de conformidad con el acuerdo de la Excma. Comisión provincial de 14 de junio último, emite el siguiente informe al proyecto de estudios de preparación profesional, redactado por el Claustro de Profesores de la Normal de Maestros de esta ciudad.

Resultando que se fundamenta la petición alegando: que entre la escuela primaria y los centros de enseñanza superior, hace falta una institución cultural que sea algo más que la primera y un tanto menos que los segundos, en la que, con carácter práctico, se proporcionen al ciudadano que desee ampliar sus conocimientos primarios, aquellas nociones fundamentales que puedan facilitar la mejor aplicación de sus energías y dar el máximo de rendimiento en la ocupación que recaba su actividad y se le suministre una cultura capaz de situarle de un modo digno en el concierto social; que la necesidad de una tal institución se hace sentir más en provincias como la de Gerona, y muy particularmente en su capital en la que excepto la escuela primaria, Instituto y Normales, no existe centro docente alguno que tenga por finalidad la enseñanza humanista, comercial e industrial; dándose el caso de que, no obstante con notorio afán por parte de la juventud que desearía instruirse para mejorar su condición en el trabajo, quedan sin desarrollo y perfeccionamiento innumerables posibilidades intelectuales, con gran perjuicio de la valoración cultural y aún económica de esta región.

Resultando que en el citado proyecto se fijan las asignaturas que se enseñarán, el horario con que se darán las clases, los cursos y asignaturas que se explicarán; se manifiesta que ta-

les enseñanzas se darán en el local de la Escuela Normal de Maestros de Gerona durante los días laborables, previa la oportuna autorización; que estarán a cargo únicamente de los profesores que suscriben el proyecto que se examina; que la enseñanza será gratuita, sosteniéndose económicamente de las subvenciones que les sean otorgadas por los organismos oficiales, Municipio, Provincia o Estado; que el funcionamiento de las citadas enseñanzas no alterará en lo más mínimo el régimen oficial de la Escuela Normal; y que los indicados estudios constituirán un ensayo, con la aspiración por parte del profesorado, a ampliarlo en el sentido de Escuela elemental del Trabajo.

Considerando que las disposiciones que regulan todo lo referente a Escuelas elementales de Trabajo, son las siguientes: el Real Decreto Ley de 21 de octubre de 1924 que crea las Escuelas y demás centros de enseñanza industriales; el Reglamento provisional para la aplicación del Estatuto de enseñanza industrial en las Escuelas elementales y profesionales de 6 de octubre de 1925, el Real decreto Ley de 4 de julio de 1924 que regula el nombramiento de comisiones, secciones y juntas regionales y el Reglamento definitivo de las enseñanzas industriales de 18 de junio de 1926.

Considerando que en el artículo 13 de la última de las disposiciones citadas se consigna, que no se aprobará ningún presupuesto provincial ni municipal, si en el mismo no figura la partida necesaria para poder satisfacer las obligaciones que en materia de enseñanza industrial les impone el Real Decreto y el Reglamento anteriormente mencionado.

Considerando que las obligaciones que en dicha materia incumben a las Corporaciones provinciales son: 1.º, el establecimiento de una Escuela industrial oficial o subvencionar una Escuela privada inspeccionada, con capacidad para una población escolar de un alumno por cada mil habitantes; 2.º, a subvencionar Escuelas municipales elementales industriales en la proporción correspondiente de un alumno por cada mil habitantes de los municipios menores de veinte mil; y 3.º, a pensionar un alumno en Escuela elemental por las poblaciones de menos de diez mil, y otro a Escuela industrial o de Ingenieros por cada mil habitantes.

Considerando que el proyecto de estudios de preparación profesional formulado por el Claustro de profesores de la Normal de Maestros de esta ciudad, *no puede sustituir o reemplazar* las obligaciones que tiene la Corporación provincial de fundar una Escuela industrial de capacidad de un alumno por cada mil habitantes, ni aún las demás obligaciones que se imponen a las Diputaciones provinciales de haber de subvencionar escuelas municipales en las poblaciones de municipios menores de mil habitantes en la proporción de uno por cada mil; tampoco le exime de tener que subvencionar alumnos para unas y otras Escuelas ya que en el Real decreto y Reglamentos citados se estatuye y regula lo referente a las Juntas locales, provinciales y regionales, determinándose entre las

atribuciones que se le asignan con relación a las Escuelas industriales, que han de cuidar de administrar los fondos, inspeccionar la enseñanza; de que se den las asignaturas debidas, etc., etc.; títulos que han de tener los profesores, forma en que han de ser nombrados, etc.

Que por todo lo expuesto:

El Vocal Ponente de Cultura es de parecer que puede la Diputación de Gerona, dentro las posibilidades del presupuesto, subvencionar la creación del Organismo de Cultura que intenta crear el Claustro de Profesores de la Normal de Maestros de esta ciudad, pero que no es conveniente que lo haga, pues la subvención que se concediera a dichos profesores para el establecimiento de dicho Organismo no relevaría a la Corporación provincial de la obligación de tener que fundar escuelas elementales e industriales y de las demás obligaciones que le imponen el Real decreto de 21 de octubre de 1924 y Reglamentos de 6 de octubre de 1925, 5 de julio de 1924 y 18 de junio de 1926, anteriormente mencionados, y en consonancia con dicho acuerdo, interesar de la Comisión de Presupuestos que al confeccionar el proyecto de presupuesto de 1926-27, se sirva tener en cuenta las referidas atenciones, consignando en el mismo partida suficiente para su implantación.

Gerona, 19 de agosto de 1926.

(Martirián Butiñá)

APÈNDIX V

Assaig d'aproximació cronològica a l'evolució dels estudis de Formació Professional a la ciutat de Girona en el primer terç del segle XX.

1914, octubre:

Ignasi-Enric Jordà i Caballé (professor de la Normal), J. Font i Fargas (professor de la Normal), J. Estalella (catedràtic de l'Institut) i l'arquitecte Rafael Masó presenten un informe sobre la creació d'una **Escola d'Arts i Oficis** a l'Ajuntament de la ciutat.

1914, 6 de desembre:

La revista **Aiguaforts** planteja a la Diputació i a l'Ajuntament la necessitat de la renovació dels estudis de Formació Professional. S'indica que l'Escola d'Arts i Oficis ha d'ésser una escola ben a la moderna, una escola de principis sòlids i d'orientacions ben definides; mai una escola rutinària.

1915, 26 de gener:

La Diputació i l'Ajuntament, conjuntament, acorden la creació d'una **Escola general d'Arts i Oficis** i d'una altra que es podrà denominar **Escola nocturna d'obrers**.

1915, 13 de juny:

La revista **Art i sport** insisteix que l'**Escola d'Arts i Oficis** ha d'ésser un veritable **Centre de Cultura** dirigit per artistes de noves orientacions i de nou credo i no per les «patums» acadèmiques de la ciutat, les quals gaudeixen del favoritisme dels consellers municipals.

1915, 22 de novembre:

S'aprova el reglament de l'**Escola d'Arts i Oficis, de la d'aprenents i del seu Patronat**.

1915-16, (no consta el mes):

Carta fundacional de la Formació Professional de la jurisdicció del Patronat de Girona.

1916, 1 d'octubre:

Havia d'entrar en funcionament l'**Escola d'Arts i Oficis** (al carrer Anselm Clavé, número 32) planificada per Rafael Masó. L'intent no va reeixir.

1920-1925:

Funcionà una **Escola municipal de Belles Arts**. Aquesta Escola, creada l'any 1790 pel Bisbe Lorenzana amb el nom d'**Escola de Dibuix**, havia restat agregada a l'**Institut de Segon Ensenyament** de Girona des de l'any 1859.

1925, 24 de juny:

El **Diario de Gerona** publica un acord del ple de l'Ajuntament destinat a reformar l'**Escola Municipal de Belles Arts**. La corporació municipal manifesta el seu desig d'orientar l'Escola cap a l'ensenyament tècnic i industrial. Es designa una comissió a tal fi i es demana als professors de la **Normal de Mestres** que elaborin un projecte de reorganització de l'**Escola Municipal de Belles Arts** per al proper curs acadèmic.

1926, abans del 14 de juny (no hi consta data):

Els professors de la **Normal de Mestres** presenten un **Projecte d'estudis de preparació professional**.

1926, 19 d'agost:

La Comissió de Cultura de la Diputació valora positivament el **Projecte d'estudis de preparació professional** redactat pels professors de la Normal però, per motius econòmics, decideix que no es pot tirar endavant.

1926, 15 d'octubre:

El Ple de la Diputació accepta la resolució de la Comissió de Cultura.

1927-28, curs:

L'Ajuntament de Girona incorpora a l'**Escola Municipal de Belles Arts** una **Escola de Formació Professional** que funcionarà d'acord amb els principis del **Projecte d'estudis de preparació professional** elaborat pels professors de la Normal, si bé amb algunes modificacions. Durant els cursos 1927-28 i 1928-29 es donaren les classes a l'**Escola Normal**.

1927, 5 de desembre:

Comunicació al Batlle de Girona per part dels professors de l'**Escola de Formació Professional**. S'informa de l'organització definitiva de l'**Escola** després de tres mesos de funcionament.

1929, sense data:

Carta fundacional del Patronat de Formació Professional de 21 de desembre del 1928.

1931, 10 de novembre:

La Comissió de Cultura de l'Ajuntament informa de la suspensió de les activitats de l'**Escola de Preparació Professional** per tal de procedir urgentment a reorganitzar-la.

1931, 30 de novembre:

La Comissaria Delegada de la Generalitat de Catalunya a Girona accepta l'anterior resolució de l'Ajuntament i nomena Joaquim de Camps i Arboix per a la ponència de reorganització.

1936, 12 d'agost:

La Comissió de Govern de l'Ajuntament presenta al ple municipal una suggerència pro **Escola de preparació Professional Proletària**, en contra de «l'escola tradicional de Belles Arts», amb els següents objectius: donar a la pràctica dels oficis una base científica, iniciar tècnicament els obrers en la seva professió i donar una formació humanista a la joventut.

1937, 14 d'abril:

La Conselleria de Cultura municipal edita un fulletó sobre el **Projecte d'Escola de Formació Professional**.

1937, 13 de setembre:

L'Ajuntament presenta un projecte de nou emplaçament de l'Escola, en el perímetre comprès entre els carrers Avda. Alvarez de Castro (avui Bacià), Jaume I, Joan Maragall i Rda. Doctor Robert (avui Pare Claret).

1937, 30 d'octubre:

La Generalitat de Catalunya concedeix permís a l'Ajuntament de Girona per convertir l'**Escola Municipal de Belles Arts** en **Escola de Formació Professional Politècnica**, adaptada als plans d'ensenyaments tècnics aprovats per la mateixa Generalitat. Aquesta Escola funcionà fins a l'entrada de les tropes franquistes a Girona.